

Sebina Duraković

OŠ Toma Brejca Kamnik
sebina.durakovic@gmail.com

COBISS: 1:04

Moja pot v šolo: razvoj prostorske orientacije in zaznavanje okolice pri učencih prvega triletja

My Path to School: First-Triennium Pupils' Development of Spatial Orientation and Perception of Surroundings

Izvleček

Moja pot v šolo je devetletni projekt Osnovne šole Toma Brejca Kamnik. Cilj projekta je spremljanje učenčevega razvoja prostorske orientacije in njegove sposobnosti zaznavanja okolice na poti od doma do šole.

V prispevku je podana analiza zemljevidov, ki so jih ustvarili učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Bistvo analize je razvoj prostorske orientacije, pri čemer smo sledili učnemu načrtu za predmet spoznavanje okolja in Piagetovi teoriji spoznavnega razvoja.

Predpostavljali smo, da bodo učenci v skladu z učnim načrtom in njihovo razvojno stopnjo vsako leto svojemu zemljevidu poti do šole dodali več topografskih pojmov.

Ključne besede: orientacija, prostorska predstava, prvo triletje

Abstract

My Path to School is an ongoing nine-year project at the Tomo Brejc Primary School Kamnik. The goal of the project is to monitor the pupils' development of spatial orientation and their ability to perceive their surroundings on their way to school.

This paper sets forth an analysis of map drawings made by the pupils of the first triennium. The focus of the analysis is the development of spatial orientation based on the curriculum for the school subject Environmental Education and on Piaget's theory of cognitive development.

It was presupposed that each year the partaking students would, in line with the curriculum and their development stage, include more topographical elements in their map drawings.

Keywords: orientation, perception of surroundings, first triennium

Prostorska orientacija v prvem triletju

Povsem razumljivo je, da ima tudi pojem orientacije svoje mesto v šoli, saj je danes »sposobnost, da se najdemo na neznanem terenu« (Glavnik, Rotovnik, 2016: 186) ena od značilnosti splošno izobraženega človeka. V prvem triletju učencem orientacijo najlažje približamo s ponazarjanjem nekaterih topografskih pojmov (strani neba, drevesne vrste, razlika med potokom in reko, med travnikom in njivo ...). S tem jih navajamo na

razumevanje orientacijskih pojmov, na pozorno opazovanje okolice in v splošnem na orientacijski način mišljenja.

Spoznavanje okolja je osnovnošolski predmet, ki ga imajo učenci v prvem, drugem in tretjem razredu. Vsebuje učni sklop Prostor, pri katerem prvošolci spoznajo okolico šole in poti v šolo, za orientacijo v prostoru pa uporabljajo temeljne pojme v zvezi s pokrajinskimi značilnostmi okolice šole, kot so zadaj, spredaj, levo, desno, zgoraj in spodaj. Drugošolci se v prostoru orientirajo tako, da svojo lego določajo glede na

osnovne geografske pojme, kot so hrib, ravnina, reka, potok, cesta, železnica ..., oz. glede na znane objekte. V tretjem razredu učenci vse naštetu nadgradijo še z glavnimi smermi neba (sever, jug, vzhod, zahod) in uporabo različnih vrst skic ter zemljevidov (Kolar, 2011).

Razvoj prostorske orientacije pri otrocih

Švicarski psiholog Jean Piaget (1953) je na podlagi opazovanja otrok različnih starosti, ki so reševali miselne probleme, postavil teorijo o razvoju mišljenja od rojstva do mladostništva. Glede zaznavanja prostorske orientacije pri otrocih je dognal, da se le-ta pri otroku razvija postopno. Otrok se najprej orientira glede na svoje telo (spredaj, zadaj, desna roka, leva noga, glava zgoraj ...), nato se orientira še na drugi osebi, na kateri mora prav tako prepoznati telesne dele in njihovo lokacijo. Ta del prostorske orientacije, ki se razvije najkasneje do osmega leta starosti, otroku povzroča največ težav, saj težko dojame, da je njegova desna roka na tisti strani, kjer je leva roka druge osebe.

Otroci, stari od šest do devet let, se v prostoru orientirajo s pomočjo zunanjih predmetov, preprostih zemljevidov in lastnih prostorskih predstav. Predstava o tem, koliko so predmeti

fizično in časovno oddaljeni drug od drugega, je bolj jasna. Pomembno je, da otrok dobro pozna desno in levo stran ter smeri zgoraj, spodaj, spredaj in zadaj. Prav tako so pomembni predlogi, ki opisujejo položaj predmeta v prostoru ob otroku in položaj predmeta glede na drug predmet ali več predmetov (nad, pod, pred, za, v, na, izza ...). V tem starostnem obdobju na zaznavanje prostora vplivajo tudi otrokove izkušnje: otroci, ki v šolo prihajajo peš, se bolje seznanijo z okolico (Piaget, Inhelder, 1967), to pa jim omogoča boljšo prostorsko orientacijo.

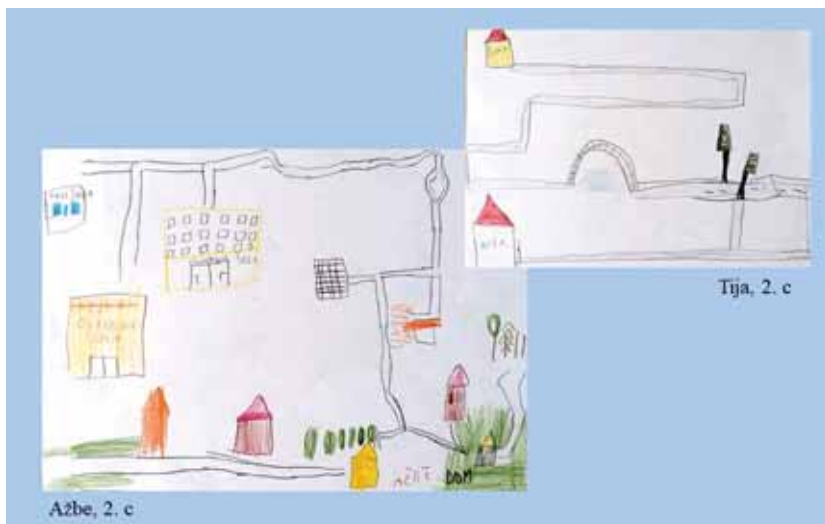
Moja pot v šolo

S šolskim projektom Moja pot v šolo želimo na Osnovni šoli Toma Brejca Kamnik izvedeti, kako se učenec v obdobju od prvega do devetega razreda orientira v prostoru oz. kako zaznava okolico na poti od doma do šole.

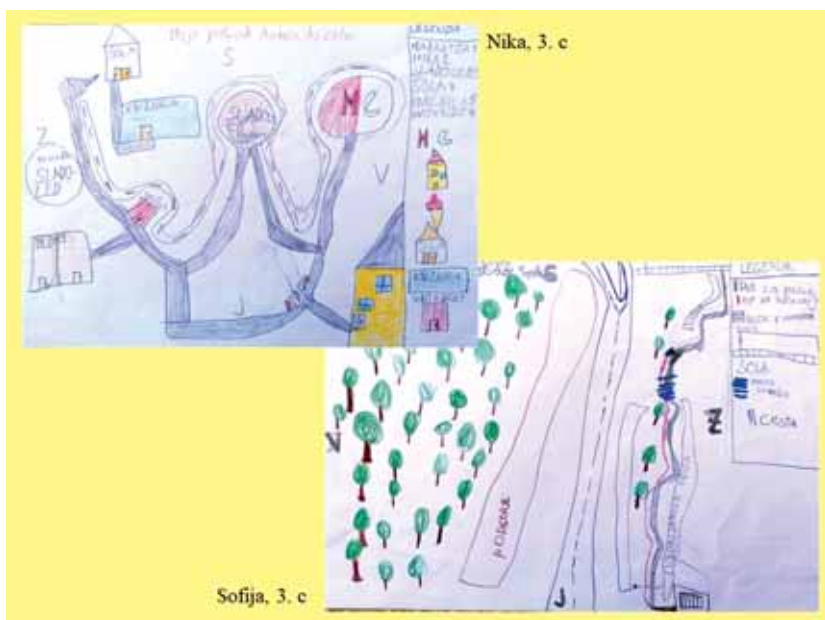
Začetki projekta segajo v šolsko leto 2016/2017, ko je 25 učencev 1. c oddelka ob koncu šolskega leta na papir narisalo pot od doma do šole. Zemljevidi so si precej podobni – na njih vidimo cesto, ki povezuje dve zgradbi (dom in šolo). Le sedem učencev je narisalo dodaten objekt, npr. stopnišče ob šoli, semaforiziran prehod za pešce, pekarno, bar, trgovino, semafor, parkirišče

Slika 1: Pot od doma do šole v prvem razredu (šolsko leto 2016/2017)

Slika 2: Orientacija glede na znane objekte v drugem razredu (šolsko leto 2017/2018)

Slika 3: Zemljevid poti do šole (šolsko leto 2018/2019)

(ob domu in ob šoli). Kakšnega pomena so bili naštetih objekti za učence na njihovi poti do šole? Pekarna, bar in trgovina po vsej verjetnosti predstavljajo objekte, ki so jih učenci obiskovali s starši v prostem času ali na poti v šolo. Blokovsko in šolsko parkirišče morda nakazuje, da so prvošolci v šolo pripeljali z avtom. Semafor in semaforiziran prehod za pešce sta objekta, s katerima sta učenca morda želela opozoriti na nevarnost na njihovi poti ali pa sta bila enostavno le ljubitelja semaforjev.

Na podlagi pridobljenih informacij ugotavljamo, da prvošolci skladno z učnim načrtom poznajo svojo pot do šole, ki je na njihovem zemljevidu sicer predstavljena le v grobem, in da pri

orientiranju v prostoru uporabljajo pojme, kot so zgoraj, spodaj, spredaj, zadaj, levo in desno.

Orientacija glede na znane objekte je še bolj izrazita pri zemljevidih 2. c oddelka iz šolskega leta 2017/2018. Poleg šole in stanovanjskega objekta, ki dobiva že bolj prepoznavno podobo, so zdaj narisani še drugi objekti, ki so jih učenci zaznali na poti (gasilski dom, glasbena šola, knjižnica, ostale hiše in bloki, slaščičarna, trgovina ...). Narisani so tudi travniki, drevesa, most, vodne površine, avtobusne postaje, semaforizirana križišča, krožišče in cestni odseki. Vse to kaže na razvoj prostorske predstave, ki je bila v takratnem 2. c oddelku, glede na narisano, že bolj nazorna. To pa se ujema tudi z učnim načrtom, ki narekuje, da se drugošolci v prostoru orientirajo glede na znane objekte oz. glede na osnovne geografske pojme (hrib, reka, cesta, travnik, gozd idr.).

Še boljše prostorsko predstavo je mogoče opaziti na izdelkih 3. c oddelka iz šolskega leta 2018/2019, kjer so učenci označili smeri neba in dodali legendo z razlago znakov, narisanih na zemljevidih. Znakov je zdaj veliko več, tako da je ob dobrem poznavanju šolskega okoliša mogoče prepoznati kraj učenčevega bivanja.

Na izdelkih je razvidno sledenje učnim ciljem v tretjem razredu, ko učenci uporabljajo različne vrste skic in zemljevidov ter spoznavajo glavne smeri neba.

Pri tretješolcih pa smo zaznali napačno orientiranje večine zemljevidov glede na smeri neba. Le pri peščici učencev se namreč označene smeri neba ujemajo z dejanskim stanjem na terenu. To pomeni, da je orientacija glede na stojišče na tej starostni stopnji pomanjkljiva oz. da je učenci v tretjem razredu še ne zaznajo.

Pri učenki Sari smo v prvem razredu zaznali, da svojo pot do šole nariše v grobem, torej le šolo in dom, ki sta med seboj povezana s cesto, ne glede na fizično in časovno oddaljenost.

V drugem razredu je dodala nekaj orientacijskih objektov, kot so avtobus, avtobusna postaja, prometni znaki in cestne oznake. S tem je nakazala, da se v šolo vozi s šolskim avtobusom. Povečala se je fizična oddaljenost med objekti, poskušala je celo zajeti spremembe v posameznih cestnih odsekih.

Naslednje leto so se pri pouku učili orientirati po glavnih smereh neba (sever, jug, vzhod, zahod) in uporabljati različne vrste skic in zemljevidov. Tako je svojemu zemljevidu dodala legendo, smeri neba (sicer napačno) in še več topografskih pojmov. Narisala je preprost zemljevid, pri ustvarjanju katerega se je orientirala glede

na zunanje predmete in lastno prostorsko predstavo.

Lahko potrdimo, da Sarin razvoj prostorske orientacije sledi Piagetovi teoriji spoznavnega razvoja in je v skladu z učnim načrtom za predmet spoznavanje okolja.

Sklep

Opravili smo delno analizo šolskega projekta Moja pot v šolo, saj smo pregledali le izdelke učencev prvega triletja. Na podlagi prostorskih predstav učencev smo ugotovili, da je bilo na papirju vsako leto narisanih več topografskih pojmov, kar kaže na to, da s projektom pri učencih razvijamo sposobnost zaznavanja okolice.

Prav tako smo ugotovili, da na ponazarjanje prostorske predstave vpliva način otrokovega prihoda v šolo. Otroci, ki se v šolo vozijo z avtomobilom ali avtobusom, si namreč drugače predstavljajo svojo okolico kot učenci, ki v šolo prihajajo peš.

Razvoj prostorske orientacije smo še posebej zaznali pri učenki Sari. Iz njenih zemljevidov je razvidno sledenje učnim ciljem in Piagetovi spoznavni teoriji.

V naslednjem vzgojno-izobraževalnem obdobju se bomo osredotočili na zaznavanje orientacije glede na stojišče, saj se je pri zemljevidih tretješolcev izkazalo za pomanjkljivo.

Projekt so učenci sprejeli pozitivno, saj jim je zanimivo spremljati lasten razvoj risarskih spretnosti, prostorske orientacije in sposobnosti zaznavanja okolja, v katerem živijo.

Viri in literatura

1. Glavnik, A., Rotovnik, B. (2016). Orientacija. V: Rotovnik, B. (gl. ur.). Planinska šola. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije, str. 185–216.
2. Kolar, M. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Spoznavanje okolja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
3. Piaget, J. (1953). The origin of intelligence in the child. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
4. Piaget, J., Inhelder, B. (1967). The child's conception of space. New York: Norton.

Slika 4: Stelino zaznavanje okolice na poti v šolo

Slika 5: Razvoj prostorske orientacije pri učenki Sari